

FUNDACJA
IM. STEFANA
BATOREGO

Warszawa, luty 2018

Komisarze wyborczy

- stan prawny po nowelizacji Kodeksu wyborczego i praktyka

Kim są komisarze wyborczy

Komisarze wyborczy to jednoosobowe, kadencyjne organy wyborcze. Zgodnie z Kodeksem wyborczym, komisarze są pełnomocnikami Państwowej Komisji Wyborczej „w terenie”, wyznaczonymi na obszar stanowiący województwo lub część jednego województwa.

Zgodnie z przepisami obowiązującymi do 31 stycznia, komisarze **musieli być sędziami**. Było ich 51. W praktyce funkcję tę spełniali doświadczeni sędziowie, z dużym dorobkiem i pozycją zawodową (w tym sędziowie sądów apelacyjnych, Sądu Najwyższego). W literaturze podkreśla się często, że dla właściwego sprawowania funkcji ogromnie ważny jest atrybut sędziowskiej niezawisłości oraz apolityczności. Kandydatów na komisarzy przedstawiał Minister Sprawiedliwości, a powoływała Państwowa Komisja Wyborcza (swoboda decyzji).

Nowa ustawa wprowadziła **znaczące zmiany** w regulacji dotyczącej Komisarzy wyborczych.

Przewiduje się, że obecnych komisarzy zastąpią nowi, zgodnie z nową właściwością rzeczową. Kandydaci na komisarzy **nie muszą już być** przy tym niezawisłymi sędziami.

Kandydaci powinni posiadać jedynie wykształcenie wyższe prawnicze oraz dawać „rękojmię należytego pełnienia tej funkcji”.

Po licznych apelach ustawodawca wskazał również w ustawie, że komisarz wyborczy nie może należeć do partii politycznych ani prowadzić działalności publicznej „niedającej się pogodzić z pełnioną funkcją”. Komisarzem wyborczym nie może być osoba skazana prawomocnym wyrokiem za przestępstwo umyślne ścigane z oskarżenia publicznego lub umyślne przestępstwo skarbowe. Nie mogą być komisarzami wyborczymi kandydaci w wyborach, pełnomocnicy wyborczy, pełnomocnicy finansowi, mężowie zaufania, urzędnicy wyborczy, członkowie komisji wyborczej.

Jakie mają zadania komisarze wyborczy (zgodnie z nowymi przepisami)?

Do zadań komisarza wyborczego należeć będzie:

- 1) sprawowanie nadzoru nad przestrzeganiem prawa wyborczego;
- 2) zapewnianie, we współdziałaniu z organami jednostek samorządu terytorialnego oraz urzędnikami wyborczymi, organizacji wyborów do rad na obszarze województwa;
- 3) powoływanie terytorialnych komisji wyborczych oraz rozwiązywanie terytorialnych komisji wyborczych w wyborach organów jednostek samorządu terytorialnego po wykonaniu ich ustawowych zadań;
 - powoływanie obwodowych komisji wyborczych oraz rozwiązywanie obwodowych komisji wyborczych po wykonaniu ich ustawowych zadań;
 - zarządzanie wydrukowania kart do głosowania w wyborach organów jednostek samorządu terytorialnego oraz zapewnienie ich przekazania właściwym komisjom wyborczym;
 - dokonywanie podziału odpowiednio gminy, powiatu, województwa na okręgi wyborcze, ustalenie ich granic, numerów, liczby radnych wybieranych w każdym okręgu, w wyborach organów jednostek samorządu terytorialnego (od dnia 1 stycznia 2019 r.);
 - tworzenie i zmiana obwodów głosowania, w szczególności ustalenie ich numerów, granic oraz siedzib obwodowych komisji wyborczych (od dnia 1 stycznia 2019 r.).
- 4) rozpatrywanie skarg na działalność terytorialnych komisji wyborczych;
- 5) kontrolowanie, w zakresie ustalonym przez Państwową Komisję Wyborczą, prawidłowości sporządzania spisów wyborców;
- 6) podawanie do publicznej wiadomości informacji o składach terytorialnych komisji wyborczych powołanych na obszarze województwa;
- 7) udzielanie, w miarę potrzeby, terytorialnym, obwodowym komisjom wyborczym oraz urzędnikom wyborczym wyjaśnień;
- 8) ustalanie zbiorczych wyników wyborów do rad oraz wyborów wójtów przeprowadzonych na obszarze województwa i ogłaszanie ich w trybie określonym w kodeksie;
- 9) przedkładanie sprawozdania z przebiegu wyborów na obszarze województwa, wraz z ich wynikami, Państwowej Komisji Wyborczej;
- 10) wykonywanie innych czynności przewidzianych w ustawach lub zleconych przez Państwową Komisję Wyborczą.

Komisarz wyborczy uchyla uchwały terytorialnych i obwodowych komisji wyborczych podjęte z naruszeniem prawa lub niezgodne z wytycznymi Państwowej Komisji Wyborczej i przekazuje sprawę właściwej komisji do ponownego rozpatrzenia lub podejmuje rozstrzygnięcie w sprawie.

Komisarz wyborczy jest zwierzchnikiem urzędników wyborczych.

Kwestia kandydatur i powoływania Komisarzy

W Ustawie wskazano, że „Kadencja dotychczasowych komisarzy wyborczych wygasa w dniu wejścia w życie niniejszej ustawy”. Obecni komisarze pełnią więc obecnie funkcję tylko do czasu powołania nowych komisarzy wyborczych,

Komisarzy zgodnie z nowym brzmieniem Kodeksu wyborczego nadal powołuje (na okres 5 lat) Państwowa Komisja Wyborcza. Jednak to nie Minister Sprawiedliwości, a Minister właściwy do spraw administracji wewnętrznej będzie posiadać wyłączną kompetencję do przedstawiania Państwowej Komisji Wyborczej kandydatów.

Ustawa wskazuje, że „w przypadku uzasadnionych zastrzeżeń do kandydatów na komisarzy wyborczych” przedstawionych przez ministra, Państwowa Komisja Wyborcza niezwłocznie informuje o tym ministra właściwego do spraw wewnętrznych, który wskazywać będzie nowych kandydatów.

Bardzo dużo kontrowersji wzbudza przepis, zgodnie z którym Państwowa Komisja Wyborcza powołuje nowych komisarzy wyborczych **w terminie 60 dni od dnia wejścia w życie ustawy (tj. od dnia 31 stycznia)**.

W przypadku **niepowołania przez Państwową Komisję Wyborczą nowych komisarzy wyborczych** w tym terminie, komisarzy powołuje niezwłocznie minister właściwy do spraw wewnętrznych.

Komisarzy ma być 100. Nie zostało uzasadnione, dlaczego ustalono taką właśnie liczbę komisarzy. Państwowa Komisja Wyborcza zgodnie z ustawą określi dopiero właściwość rzeczową komisarzy, a także właściwość terytorialną i ich siedzibę.

Na stronie internetowej MSWiA ukazała się informacja o otwartym naborze na komisarzy wyborczych. Kandydatury (które spełniają wymogi ustawowe) można zgłaszać **do dnia 16 lutego**.

Kandydaci na komisarzy mogą wziąć udział w jednodniowym szkoleniu z zakresu prawa wyborczego organizowanym w Warszawie przez Narodowy Instytut Samorządu Terytorialnego. Na dzień **3 marca** planowany jest „egzamin ze znajomości wiedzy z zakresu prawa wyborczego”.

Znowelizowany Kodeks wyborczy wskazuje w art. 166 wymagania jakie stawiany są wobec kandydatów na komisarzy wyborczych. Jedno z nich wzbudziło spore kontrowersje w toku prac legislacyjnych swoją ogólnością. Wskazano bowiem, że komisarzem może zostać osoba, która m.in. daje „rękojmię należytego pełnienia tej funkcji”.

W toku obecnego postępowania rekrutacyjnego, MSWiA postanowiło doprecyzować to sformułowanie.

Kwestię tę można bowiem odnaleźć w oświadczeniu, jakie składać musi kandydat:

„[...] 6) daję rękojmię należytego pełnienia funkcji komisarza wyborczego, a w szczególności:

- a) nie toczy się wobec mnie postępowanie karne o jakiegokolwiek przestępstwo lub przestępstwo skarbowe/toczy się wobec mnie postępowanie karne o przestępstwo lub przestępstwo skarbowe w zakresie opisanym przeze mnie na oddzielnej karcie, którą załączam do niniejszego oświadczenia,
- b) posiadam pełną zdolność do czynności prawnych i korzystam z pełni praw publicznych,
- c) wyrażam zgodę na występowanie do właściwych podmiotów, w szczególności służb celem weryfikacji spełnienia przesłanek z art. 166 § 3, 4 i 5 ustawy – Kodeks wyborczy.

Oświadczam, że posiadam obywatelstwo polskie.

[...]

Mając na uwadze konieczność należytego pełnienia funkcji komisarza wyborczego wyrażam zgodę na poddanie się stosownej procedurze egzaminacyjnej realizowanej przez Narodowy Instytut Samorządu Terytorialnego”.

Warto zauważyć więc, że MSWiA zarysowało własne przesłanki „rękojmi należytego sprawowania funkcji” dwutorowo, z jednej strony jako brak różnorodnych przeciwwskazań związanych z toczącymi się (a nie zakończonymi) postępowaniami a także zdolnością do czynności prawnych itp. Z drugiej strony, choć dość ogólnie, wskazuje się na kwestie wiedzy merytorycznej - związane z procedurą egzaminacyjną NIST (a więc egzaminem ze znajomości prawa wyborczego).

Jednocześnie pozostawiono wciąż kwestię jako niedomkniętą (określenie w oświadczeniu: „daję rękojmię należytego pełnienia funkcji komisarza wyborczego, **a w szczególności**”), co daje wciąż możliwość dość swobodnej oceny spełniania kryterium przez kandydata.

Na podstawie:

- Ustawa z dnia 5 stycznia 2011 r. Kodeks wyborczy (tekst jednolity)
http://pkw.gov.pl/pliki/1517307863_kodeks_wyborczy_-_2018.pdf
- Ustawa z dnia 11 stycznia 2018 r. o zmianie niektórych ustaw w celu zwiększenia udziału obywateli w procesie wybierania, funkcjonowania i kontrolowania niektórych organów publicznych
<http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU2018000130/O/D20180130.pdf>
- Ogłoszenie o naborze: <https://www.mswia.gov.pl/pl/administracja/komisarze-wyborczy/16935,Rekrutacja-kandydatow-do-pelnienia-funkcji-komisarzy-wyborczych.html>

Kalendarium powoływania komisarzy (stan wiedzy na dzień 5.02.2018 roku)

Data	MSWiA	Państwowa Komisja Wyborcza
Do 16 lutego	zbieranie kandydatur	
24 i 25 lutego	Szkolenia dla kandydatów	Oczekiwanie na kandydatury
3 marca	Egzaminy dla kandydatów	100 komisarzy od MSWiA
po 3 marca (prawdopodobnie)	Przedstawienie kandydatów PKW	
	Przedstawienie nowych kandydatów w przypadku informacji „o uzasadnionych zastrzeżeniach” PKW	W przypadku „uzasadnionych zastrzeżeń” PKW, oczekiwanie na nowe kandydatury
		Dokonanie wyboru kandydatów, powołanie komisarzy
Po 3 kwietnia		Brak powołania komisarzy w okresie 60 dni od wejścia w życie ustawy
	Powołanie „niezwłocznie” komisarzy	

Fundacja im. Stefana Batorego

Sapieżyńska 10a
00-215 Warszawa
tel. (48-22) 536 02 00
fax (48-22) 536 02 20
batory@batory.org.pl
www.batory.org.pl

Teksty udostępnione na licencji
Creative Commons. Uznanie
autorstwa na tych samych warunkach
3.0 Polska (CC BY SA 3.0 PL)

